musikişinas

Boğaziçi Üniversitesi
Türk Müziği Kulübü Yayını

2012

Sayı: 12

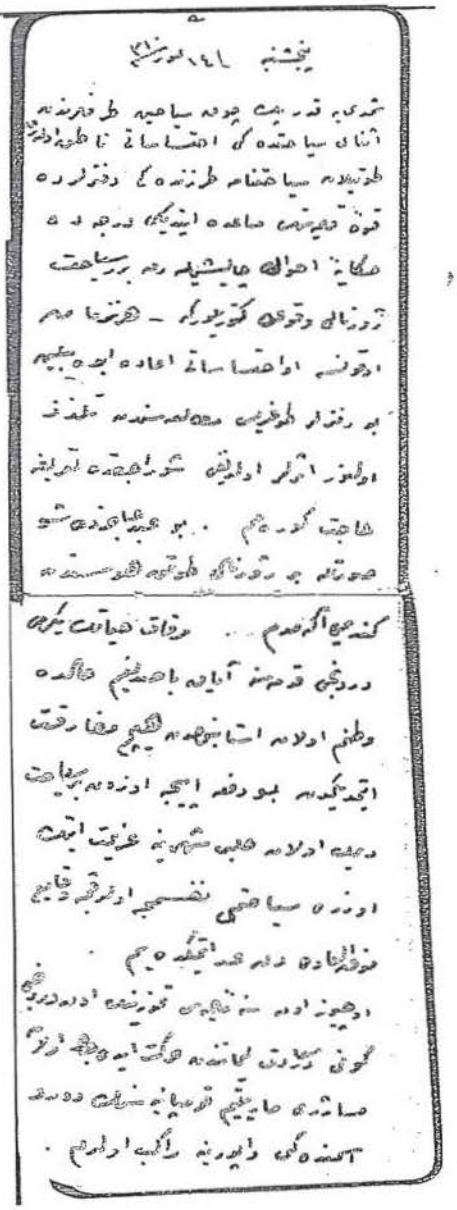
RAUF YEKTA BEY'İN GEZİ GÜNLÜĞÜNÜN TIPKIBASIMI VE ÇEVRİMYAZISI

Gönül PAÇACI

Pençşenbe Sene 310 Temmuz 14 (26 Temmuz 1894 Perşembe)

Şimdiye kadar pek çok seyyahîn [gezginler] tarafından esna-yı seyahatteki ihtisâsâtı nâtık olarak [gezi sırasındaki duyguları söyleyerek] tutulan seyahatname tarzındaki defterlerde kuvve-i kelîmâtın müsaade ettiği derecede mukayese-i ahvale çalışılırdı. Birer seyahat jurnali vuku'a getirilir ki -her ne zaman okunsa o ihtisâsâtı iade edebilen bu defterler doğrusu ma'anîsinden telezzüz olunur [anlamlarından zevk alınır] eserler olduğunu şuracıkta tarife hacet göremem. Bu abd-i aciz de şu suretle bir rûznâme [günlük] tutmak hevesinden kendimi alamadım. Ve fakat hayatın yirmi dördüncü kademesine ayak bastığım halde vatanım olan İstanbul'dan hiç müfarekât etmediğimden [uzaklaşmadığımdan] bu defa iyice uzun bir seyahat demek olan Haleb şehrine azimet etmek [gitmek] üzere seyahatimi nefsimce oldukça vekayi-i fevkaladeden addetmekteyim.

310 sene-i salisesi temmuzunun on dördüncü günü Dersaadet Limanı'ndan hareket edecek olan Mesajeri Maritim kumpanyasının Douro[1] isimindeki vapuruna râkib oldum [bindim]. [2. sayfanın sonu]

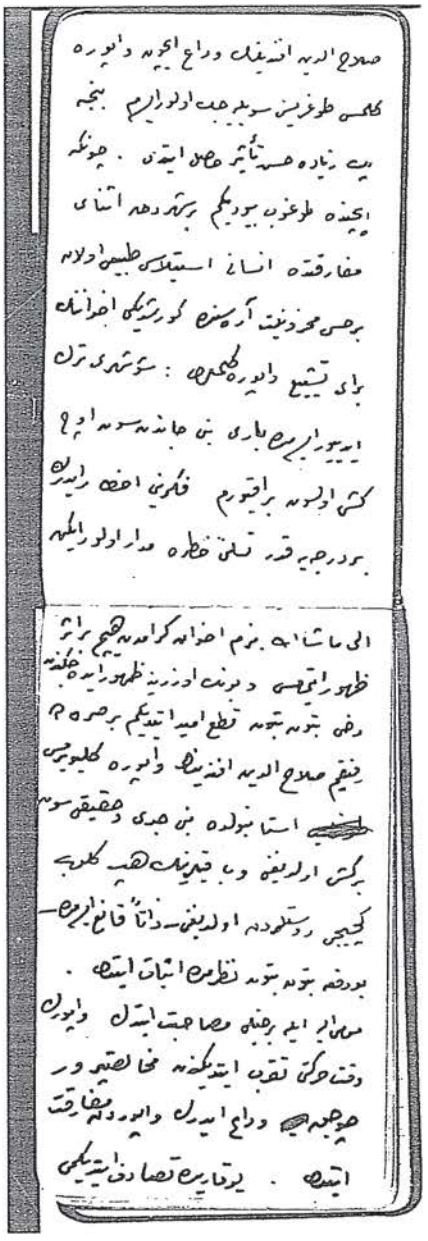

[1]Le Douro, Compagnie des Messageries Maritimes, 1889 - 1910. (1851- 1977 yılları arasında taşımacılık yapmış olan bir Fransız deniz yolları şirketi "Compagnie des Messageries Maritimes"e bağlı olan kargo gemisi)

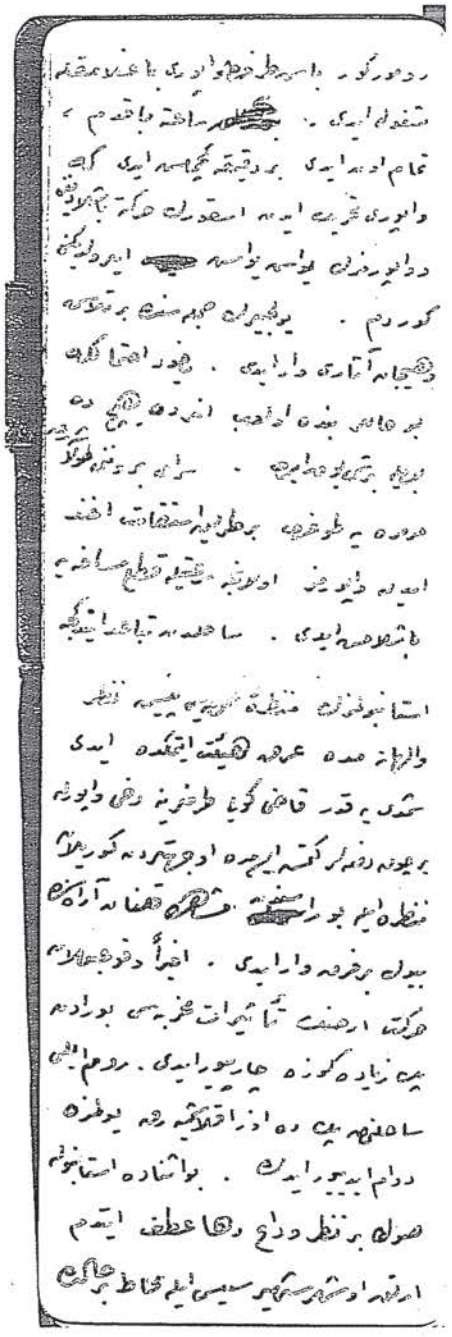
Selahaddin Efendi'nin veda içün vapura gelmesi doğrusunu söyleyecek olur isem bence pek ziyade hüsn-i tesir hâsıl etti. Çünkü içinde doğup büyüdüğüm bir şehirden esna-yı müfarekatta insanı istilası tabiî olan bir hiss-i mahzuniyet arasında görüştüğü ihvânının [dostunun] berây-ı teşyi' [uğurlamak için] vapura gelmeleri: Şu şehri terk ediyor isem de bari beni candan seven üç kişi olsun bırakıyorum fikrini ihtar ederek bir dereceye kadar tesliyet-i hatıra medâr olur [zihnine teselli verir] iken ila maşallah bizim ihvan-ı kirâmdan hiçbir eser zuhur etmemesi ve bunun üzerine zuhur edeceğinden dahî bütün bütün kat'-ı ümid ettiğim [ümit kestiğim] bir sırada refîkim Selahaddin Efendi'nin vapura gelivermesi İstanbul'da beni ciddi ve hakiki seven bir kişi olduğunu ve bâkîlerinin [kalanlarının] hep gelip geçici dostlardan olduğuna zaten kani isem de bu defa bütün bütün nazarımda isbat etti.

Mûmâileyh ile [adı geçen] bir hayli müsahabet ettik [görüştük]. Vapurun vakt-i hareketi takarrüb ettiğinden [yaklaştığından] muhalesetperver [dost canlısı] çocuk veda ederek vapurdan müfarekat etti. -Yukarıda tesadüf ettiğim [4. sayfanın sonu]

-

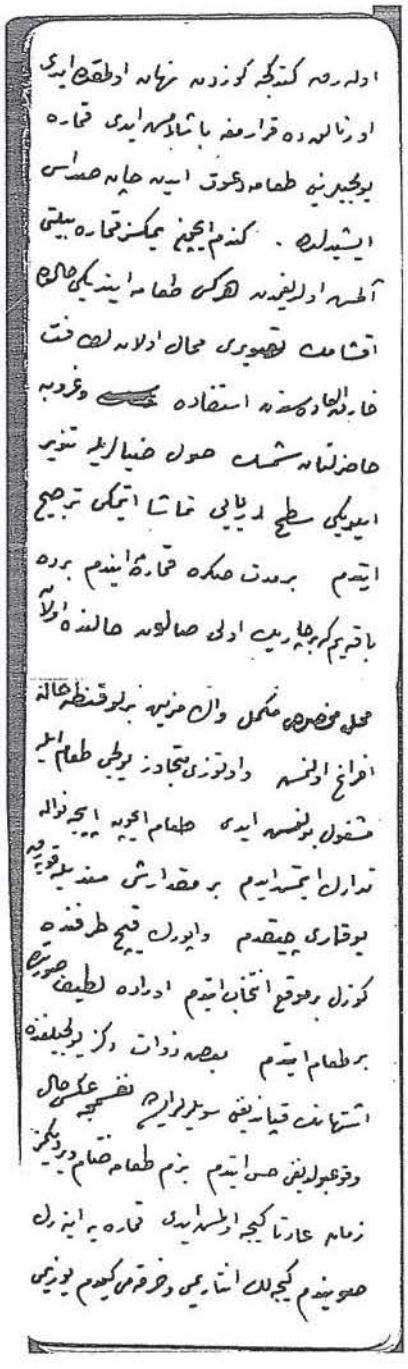

römorkör baş taraftan vapuru bağlamakla meşgul idi. Saate baktım, tamam on idi. Bir dakika geçmemiş idi ki vapuru tahrik eden uskurun [pervanenin] harekete başladığını ve vapurumuzun yavaş yavaş ilerlediğini gördüm. Yolcuların cümlesinde bir telaşe ve heyecan âsârı [belirtileri] var idi. Yahut ihtimal ki bu haller bende olup onlarda hiç de böyle bir şey yok idi. Sarayburnu'nu dolaşarak Marmara'ya doğru bir tarik-i istikamet ahzeden [yol alan] vapurumuz olanca sür'atiyle kat'-ı mesafeye başlamış idi. Sahilden tebâüd ettikçe [uzaklaştıkça] İstanbul'umuzun manzara-i umumiyesi pîş-i nazar-ı vâlihânemde arz-ı hey'et etmekte [gözümün önüne şaşırtıcı bir biçimde gelmekte] idi. Şimdiye kadar Kadıköyü taraflarına dahî vapurla birçok defalar gitmiş isem de o cihetlerden görülen manzara ile burasından müşahede kılınan [gözle görülen] arasında büyük bir fark var idi. Ahîren [en son] vuku' bulan hareket-i arzın te'sirat-ı muhrîbesi [depremin yıkıcı etkileri] buradan pek ziyade göze çarpıyor idi. Rumeli sahilinden pek de uzaklaşmayarak yolumuza devam ediyor idik. Bu esnada İstanbul'a son bir nazar-ı veda daha atfettim. Artık o şehr-i şehîr sis ile muhat [kuşatılmış] bir halde [6. sayfanın sonu]

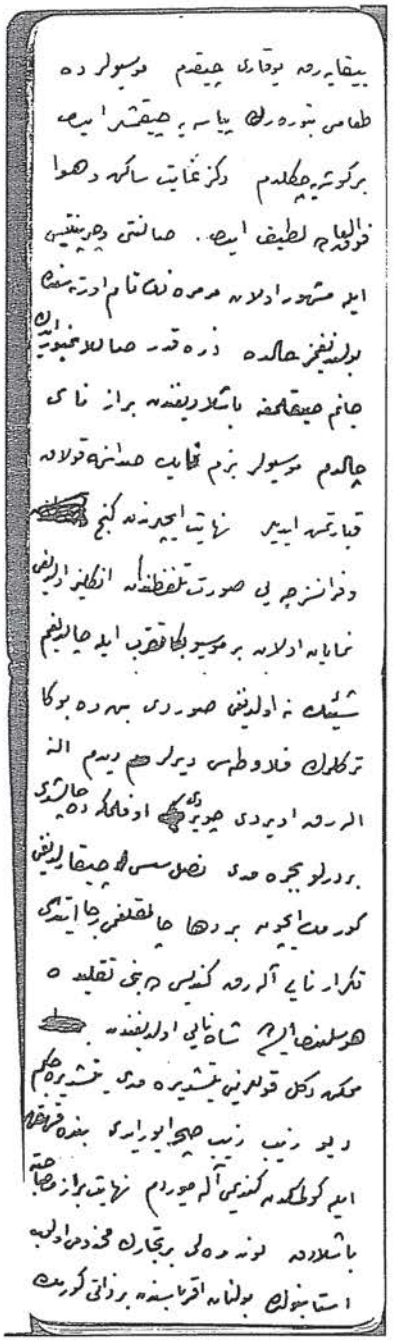

olarak gittikçe gözden nihân olmakta [kaybolmakta] idi. Ortalık da kararmağa başlamış idi. Kamara yolcularını taama [yemeğe] davet eden çan sadası işitildi. Kendim için yemeksiz kamara bileti almış olduğumdan herkes taama indiği halde akşamın tasvîri muhâl [tarifi imkansız] olan letafet-i harikuladesinden istifade ve guruba [batmaya] hazırlanan şemsin husûl-i ziyalarıyla tenvîr eylediği sath-ı deryayı [güneşten yayılan ışınlarla parıldayan denizin yüzünü] temaşa etmeyi tercih ettim. Bir müddet sonra kamarama indim. Bir de baktım ki bir çeyrek evveli salon halinde olan mahale mahsus, mükemmel ve en müzeyyen [süslenmiş] bir lokanta haline ifrağ olunmuş [döndürülmüş] ve otuzu mütecaviz [aşkın] yolcu taam ile meşgul bulunmuş idi. Taam için iyice nevâle tedarik etmiş idim. Bir miktar şey mendile koyarak yukarı çıktım. Vapurun kıç tarafında güzel bir mevkî intihâb ettim [seçtim]. Orada latif surette bir taam ettim. Bazı zevat deniz yolculuğunda iştahının kapandığını söylerler ise de nefsimce aksi hâl vuku bulduğunu hissettim. Bizim taama hitam [son] verdiğimiz zaman adeta gece olmuş idi. Kamaraya inerek soyundum. Gecelik entarisi ve hırkamı giydim. Yüzümü [8. sayfanın sonu]

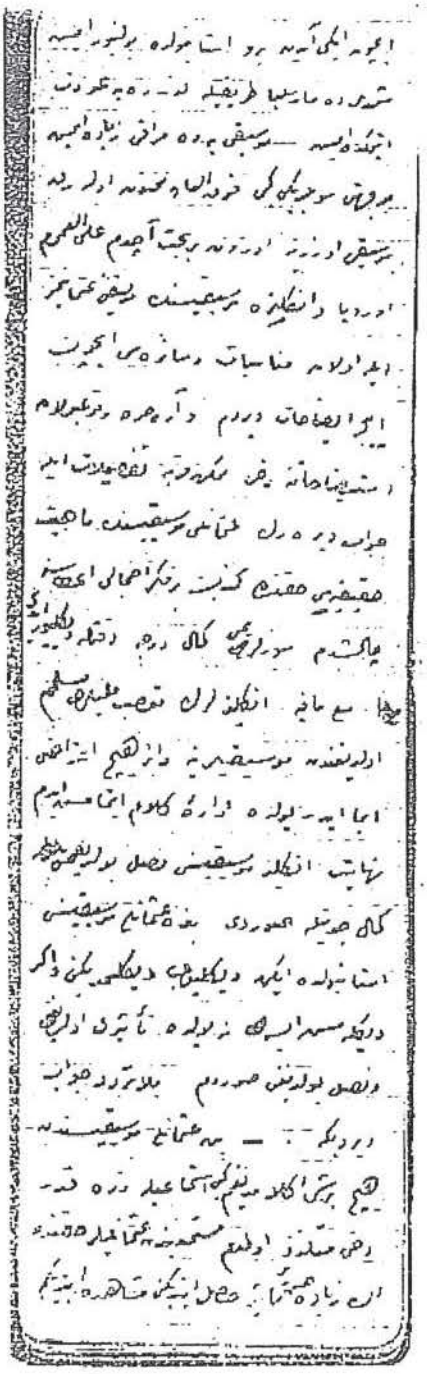
-

yıkayarak yukarı çıktım. Mösyöler de taamı bitirerek piyasaya çıkmışlar idi. Bir köşeye çekildim. Deniz gayet sakin ve hava fevkalade latif idi. Sallantı ve çırpıntısı ile meşhur olan Marmara'nın tam ortasında bulunduğumuz halde zerre kadar sallanmıyor idik. Canım sıkılmaya başladığından biraz nây [ney] çaldım. Mösyöler bizim nâyın sadasına kulak kabartmış idiler. Nihayet içlerinden genç ve Fransızcayı suret-i telaffuzundan [konuşma biçiminden] İngiliz olduğu nümâyân [meydanda] olan bir mösyö bana takarrüb ile [yaklaşarak] çaldığım şeyin ne olduğunu sordu. Ben de buna Türklerin flavtası [flütü] derler dedim. Eline alarak evirdi çevirdi, üflemeye de çalıştı, bir türlü beceremedi. Nasıl ses çıkarıldığını görmek için bir daha çalmaklığımı rica etti. Tekrar nâyı alarak kendisi de beni taklide heveslendi ise de şah nâyı olduğundan mümkün değil kollarını yetiştiremedi. Yetiştireceğim deyû [diye] zıp zıp sıçrıyor idi. Ben de kahkaha ile gülmekten kendimi alamıyordum. Nihayet biraz müsahebete başladık. Londralı bir tüccarın mahdumu [oğlu] olup İstanbul'da bulunan akrabasından bir zâtı görmek [10. sayfanın sonu]

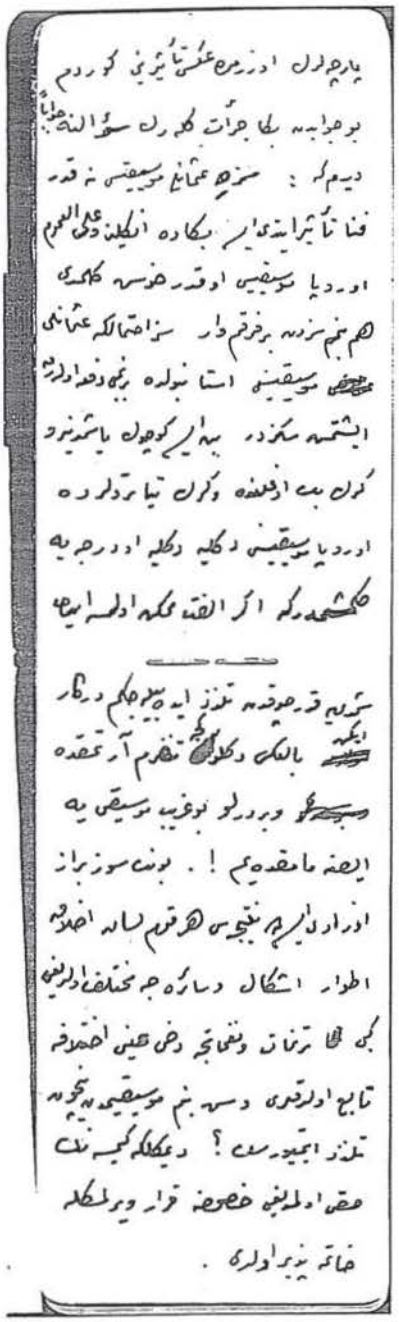

için iki aydan berû [beri] İstanbul'da bulunuyor imiş. Şimdi de Marsilya tariki ile Londra'ya avdet etmekte [dönmekte] imiş. Musikiye de merakı ziyade imiş. Bu cihetle söylediği gibi fevkalade memnun olarak musiki üzerine uzun bir mebhas [konu] açtım. Alelumum Avrupa ve İngiltere musikisinin musiki-i Osmanîmiz ile olan münasebet ve sairesi için iyice izahat verdim ve ara sıra vuku' bulan istizâhâtına [açıklama taleplerine] dahî mümkün mertebe tafsilat ile cevap vererek Osmanlı musikisinin mahiyet-i hakikiyesi hakkında kendisine bir fikr-i icmâlî i'tasına [kısaca fikir vermeye] çalıştım. Sözlerimi kemal derece dikkatle dinliyor idi. Mamafih İngilizlerin taassub-ı millîyeleri müsellem olduğundan [tutuculukları teslim edileceği gibi] musikilerine dair hiç itirazı ima eder yolda idare-i kelam etmemiş idim [laf döndürmemiştim]. Nihayet İngiliz musikisini nasıl bulduğumu kemal-i ciddiyetle sordu. Ben de Osmanlı musikisini İstanbul'da iken dinleyip dinlemediğini ve eğer dinlemiş ise ne yolda tesiri olduğunu ve nasıl bulduğunu sordum. Bilâ-tereddüd [duraksamadan] cevap verdi: —Ben Osmanlı musikisinden hiçbir şey anlamadığım gibi istima'ıyle zerre kadar dahî mütelezziz olmadım [dinlerken hiçbir zevk almadım]. Müste'menînden [ecnebi kimselerden] Osmanlılar hakkında en ziyade hiss-i tesir hâsıl ettiğini müşahede ettiğim [12. sayfanın sonu]

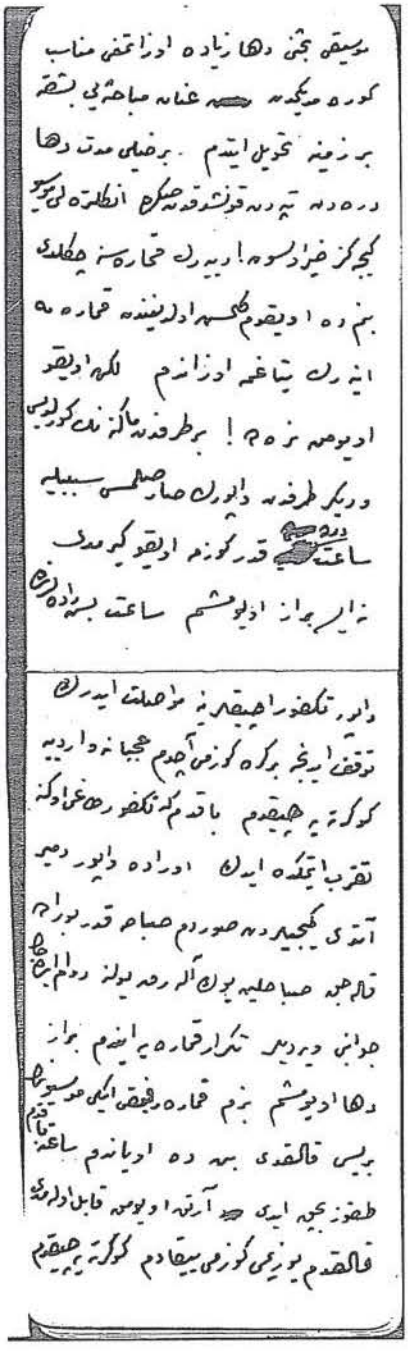
parçaların üzerimde aksi tesirini gördüm.

Bu cevabdan bana cür'et gelerek sualine cevaben dedim ki: Size Osmanlı musikisi ne kadar fena tesir etti ise bana da İngiliz ve alelumum [genel olarak] Avrupa musikisi o kadar hoş geldi. Hem benim sizden benim bir farkım var. Siz ihtimal ki Osmanlı musikisini İstanbul'da birinci defa olarak işitmişsinizdir, ben ise küçük yaşımdan berû gerek Beyoğlu'nda ve gerek tiyatrolarda Avrupa musikisini dinleye dinleye o dereceye çıkmışımdır ki eğer ülfet [alışmak] mümkin olsa idi şimdiye kadar çoktan telezzüz edebileceğim der-kâr [belli] iken bilakis dinledikçe teneffürüm [nefretim] artmakta ve bir türlü bu garip musikiye ısınamamaktayım!. Bunda söz biraz uzadı ise de neticesi her kavm, lisan-ı ahlâk, etvâr, eşkâl [dilinin yaratılışı/yapısı, tavır ve şekilleri] ve sairece muhtelif olduğu gibi terennümat ve negamatça [terennümler ve nağmeler açısından] dahî aynı ihtilafa tâbi oldukları [çelişkiyi taşıdıkları] ve sen benim musikimden niçün telezzüz etmiyorsun? demekliğe kimsenin hakkı olmadığı hususuna karar verilmekle hitama pezîr oldu [son buldu]. [14. sayfanın sonu]

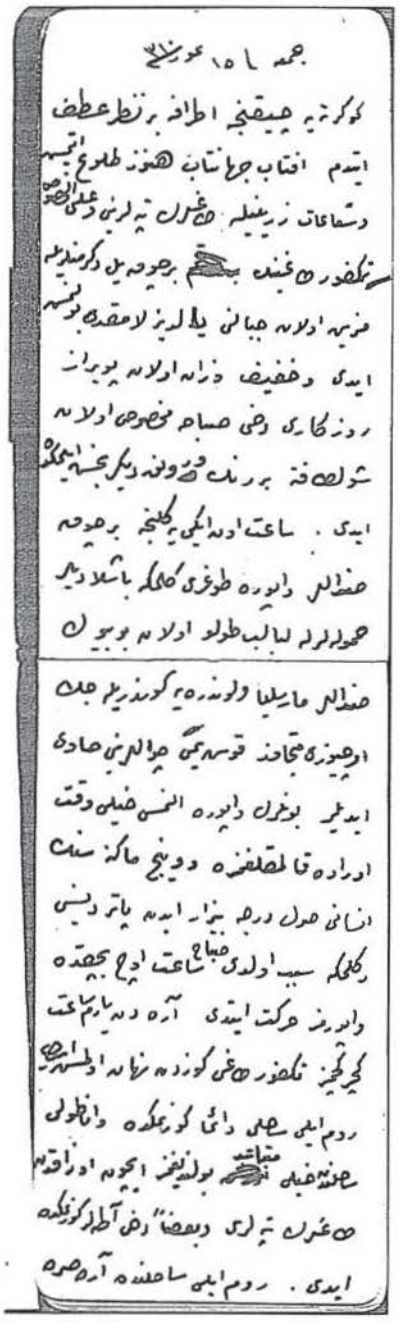
Musiki bahsini daha ziyade uzatmağı münasip göremediğimden inân-ı mübahaseyi [iddialaşmayı sürdürmeyi] başka bir zemine tahvil ettim [döndürdüm]. Bir hayli müddet daha dereden tepeden konuştuktan sonra İngiltereli Mösyö geceniz hayr olsun! diyerek kamarasına çekildi. Benim de uykum gelmiş olduğundan kamarama inerek yatağıma uzandım. Lakin uyku uyumak nerede! Bir taraftan makinenin gürültüsü diğer taraftan vapurun sarsılması sebebiyle saat dörde kadar gözüme uyku girmedi. Neyse biraz uyumuşum. Saat beş raddelerinde [civarında] vapur Tekfur [Tekirdağı] açıklarına muvâsalat ederek tevakkuf edince [varıp beklediğinde] bir kere gözümü açtım. Acaba ne var diye güverteye çıktım baktım ki Tekfurdağı önüne takarrüb etmekte idik. Orada vapur demir attı. Gemicilerden sordum, sabaha kadar burada kalacak, sabahleyin yük alarak yoluna devam edecek cevabını verdiler. Tekrar kamaraya indim. Biraz daha uyumuşum. Bizim kamara refiki iki mösyönün birisi kalktı. Ben de uyandım saate baktım dokuz buçuk idi. Artık uyumak kabil olamadı. Kalktım, yüzümü gözümü yıkadım, güverteye çıktım. [16. sayfanın sonu]

-

Cum'a 15 Temmuz

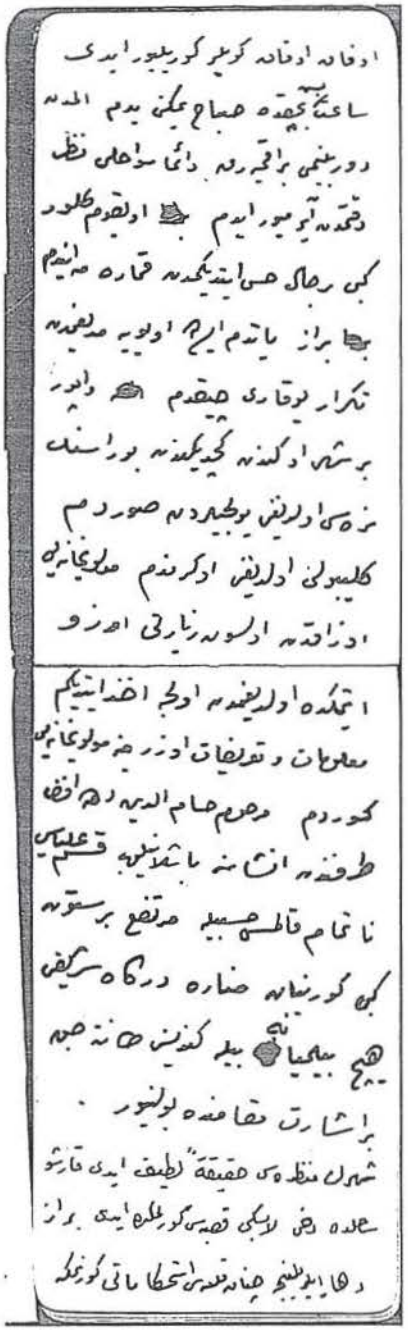
Güverteye çıkınca etrafa bir nazar atfettim. Afitâb-ı cihantâb henûz tulû' etmiş [dünyayı aydınlatan güneş doğmuş] ve şuaât-ı zarifiyle [zarif ışınlarıyla] dağların tepelerini ve alelumum Tekfurdağı'nın birçok yel değirmenleriyle müzeyyen olan cibalini [dağlarını] yaldızlamakta bulunmuş idi ve hafif-vezan olan [hafifçe esen] poyraz rüzgârı dahî sabaha mahsus olan şu letafete bir renk ve revnâk-ı dîger [bir başka güzellik] bahşetmekte idi. Saat on ikiye gelince birçok sandallar vapura doğru gelmeğe başladılar. Humûlelerle [yüklerle] lebâleb [ağzına kadar] dolu olan bu büyük sandallar Marsilya ve Londra'ya gönderilecek üç yüzü mütecâviz kuş yemi çuvallarını hâvi idiler. Bunların vapura alınması hayli vakit orada kalmaklığımıza ve vinç makinesinin insanı son derece bizâr eden [rahatsız eden patırtısını dinlemeğe sebep oldu. Sabah saat üç buçukta vapurumuz hareket etti. Aradan yarım saat geçer geçmez Tekfurdağı gözden nihân olmuş iken Rumeli sahili daima görünmekde ve Anadolu sahiline hayli mütebâid [uzakta] bulunduğumuz için uzaktan dağların tepeleri ve bazen dahî adalar görünmekte idi. Rumeli sahilinde ara sıra [18. sayfanın sonu]

ufak ufak köyler görülüyor idi. Saat beş buçukta sabah yemeğini yedim. Elimden dürbünümü bırakmayarak daima sahili nazar-ı dikkatden ayırmıyor idim. Uykum gelir gibi bir hal hissettiğimden kamarama indim. Biraz yattım ise de uyuyamadığımdan tekrar yukarı çıktım. Vapur bir şehir önünden geçtiğinden burasının neresi olduğunu yolculardan sordum. Gelibolu olduğunu öğrendim. Mevlevihane'yi uzaktan olsun ziyareti arzu etmekte olduğumdan evvelce ahzettiğim malumat ve ta'rifat [bilgiler ve açıklamalar] üzerine Mevlevihane'yi gördüm. Merhum Hüsameddin Dede Efendi tarafından inşaına başlanılmış kısm-ı ilmiyesi natamam kalması hasebiyle mürtefi' [yüksek] bir sütun gibi görünen minare dergâh-ı şerifi hiç bilmeyene bile kendisini tanıtacak bir işaret makamında bulunuyor.

Şehrin manzarası hakikaten latif idi. Karşı sahilde dahî Labseki kazası görülmekteydi. Biraz daha ilerleyince Çanakkalesi istihkâmâtı [siperleri] görünmeğe [20. sayfanın sonu]

-

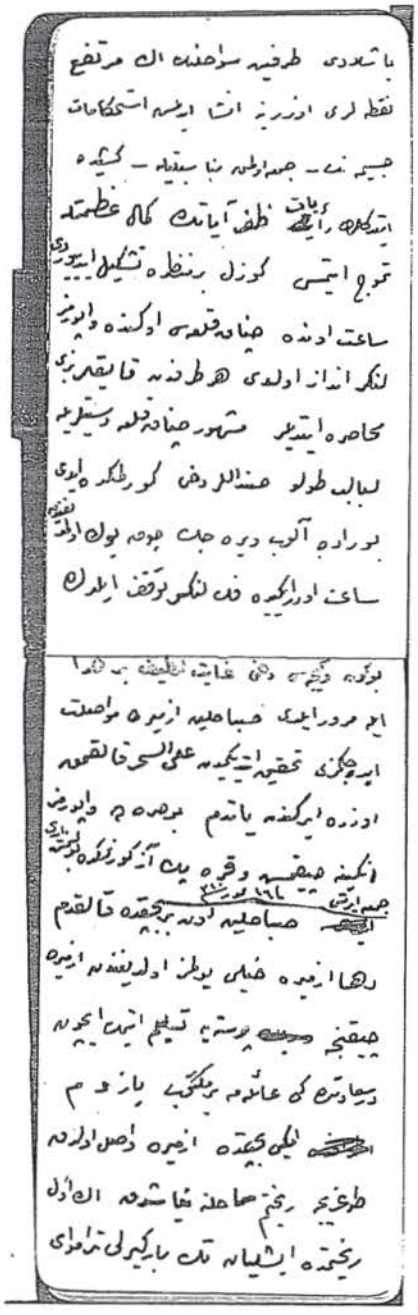

başladı. Tarafeyn sevahilinin [iki tarafın sahillerinin] en mürtefi' noktaları üzerine inşa edilmiş istihkâmat-ı cesîmenin [heybetli siperlerin] - cuma olmak münasabetiyle- keşide ettikde râyât-ı zafer-âyâtın [zafer alametleri olan sancaklar] kemal-i azametle temevvüc etmiş [dalgalanmış] güzel bir manzara teşkil ediyordu. Saat onda Çanakkalesi önünde vapurumuz lenger-endaz oldu [demir attı]. Her tarafdan kayıklar bizi muhasara ettiler [kuşattılar]. Meşhur Çanakkale destileriyle lebâleb dolu sandallar dahî görünmekteydi. Burada alıp verecek çok yük olmadığından saat on ikide fekk-i lenger tevakkuf eyledik [demir alıp yola çıkmayı bekledik] bugün ve gecesi dahî gayet latif bir hava ile mürur eyledi [geçti]. Sabahleyin İzmir'e muvâsalat edeceğimizi tahkik ettiğimden ale's-seher [seher vakti] kalkmak üzere erkenden yattım. Bu sırada vapurumuz engine çıkmış ve kara pek az görülmekte bulunmuştu.

Cumaertesi 16 Temmuz 1310

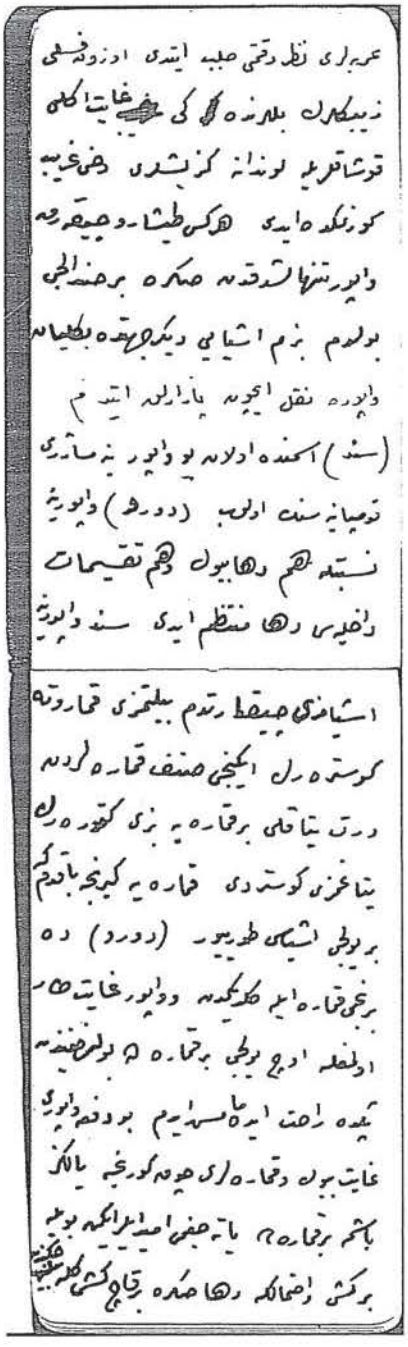
Sabahleyin on bir buçukda kalktım. Daha İzmir'e hayli yolumuz olduğundan İzmir'e çıkınca postayı teslim etmek için Dersaadet'teki aileme bir mektup yazdım. İki buçukta İzmir'e vasıl olduk. Doğruca rıhtım sahiline yanaştık. En evvel rıhtımda işleyen tek bargirli [beygirli] tramvay [22. sayfanın sonu]

-

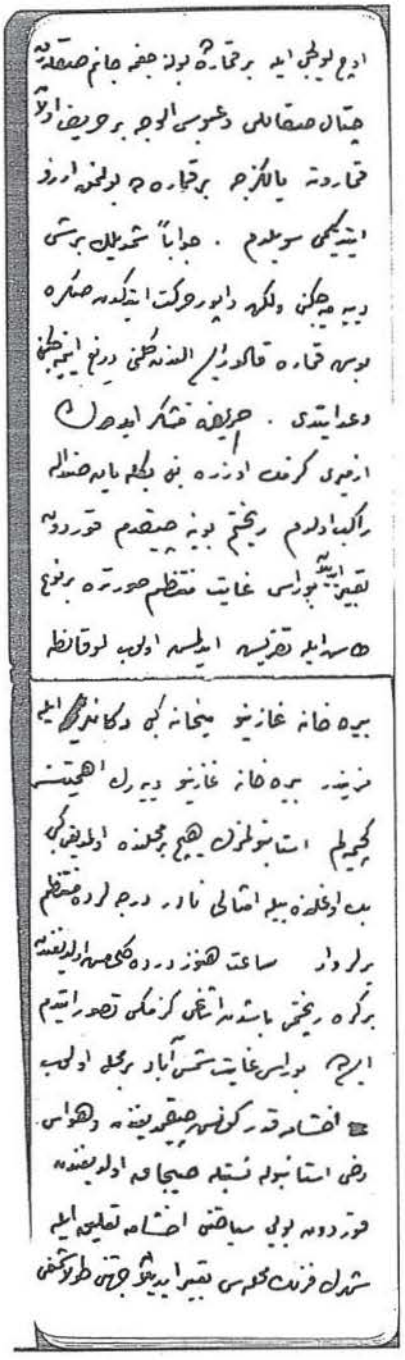
arabaları nazar-ı dikkatimi celb etti. Uzun fesli zeybeklerin bellerindeki gaytanlı kuşaklarıyla levendâne gezişleri dahî garip görünmekteydi. Herkes dışarı çıkarak vapur tenhalaştıktan sonra bir sandalcı buldum. Bizim eşyayı diğer cihette bekleyen vapura nakl içün pazarlık ettim. (Said)[2] isminde olan bu vapur yine Mesajeri kumpanyasının olup (Douro) vapuruna nispetle hem daha büyük ve hem taksimât-ı dâhiliyesi [iç kısımları] daha muntazam idi. Said vapuruna eşyamızı çıkarttım. Biletimizi kamarota göstererek ikinci sınıf kamaralardan dört yataklı bir kamaraya bizi götürerek yatağımızı gösterdi. Kamaraya girince baktım ki bir yolcu eşyası duruyor. (Douro)'da birinci kamara ile geldiğimden ve vapur gayet dar olmakla üç yolcu bir kamarada bulunduğundan pek de rahat edememiş idik. Bu defa vapuru gayet büyük ve kamaraları çok görünce yalnız başıma bir kamarada yatacağımı ümid eylerken böyle bir kişi ve ihtimal ki daha sonra birkaç kişi gelebileceğinden [24. sayfanın sonu]

-

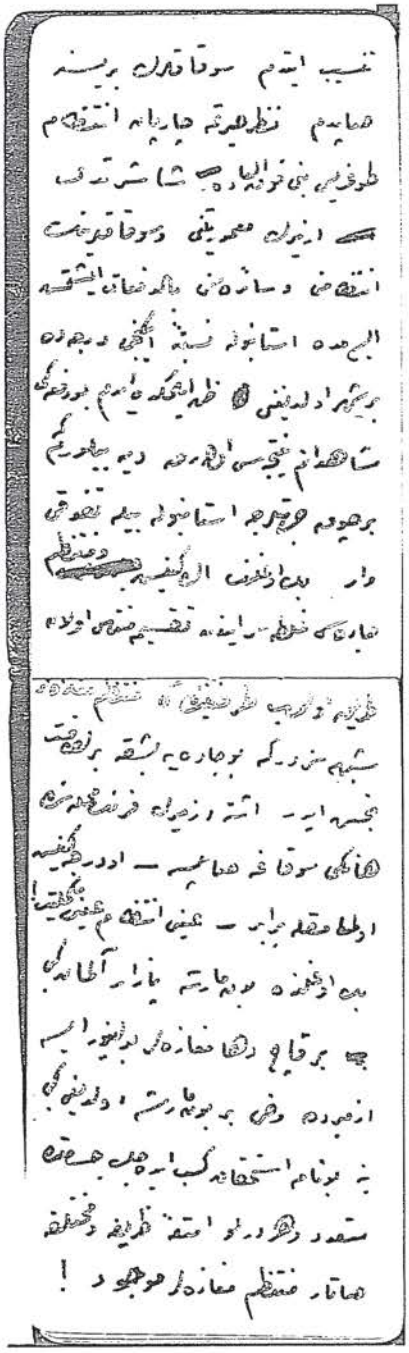
[2] Saïd, Compagnie des Messageries Maritimes, 1864 - 1890 (1851- 1977 yılları arasında taşımacılık yapmış olan bir Fransız deniz yolları şirketi "Compagnie des Messageries Maritimes"e bağlı olan kargo gemisi)

üç yolcu ile bir kamarada bulunacağıma canım sıkılırken çatal sakallı ve abusu'l-vech [asık suratlı] bir herif olan kamarota yalnızca bir kamarada bulunmak arzu ettiğimi söyledim. Cevaben şimdilik bir şey diyemeyeceğini velakin vapur hareket ettikten sonra boş kamara kalır ise elinden geleni diriğ etmeyeceğini [esirgemeyeceğini) va'd etti. Herife teşekkür ederek İzmir'i gezmek üzere beni bekleyen sandala râkib oldum. Rıhtım boyuna çıktım. Kordon tabir edilen burası gayet muntazam surette bir nevi taş ile tefriş edilmiş [döşenmiş] olup lokanta birahane gazino meyhane gibi dükkanları ile müzeyyendir. Birahane gazino diyerek ehemmiyetsiz geçmeyelim. İstanbul'umuzun hiçbir mahallinde olmadığı gibi Beyoğlu'nda bile emsali nadir derecelerde muntazam yerler var. Saat henüz dörde gelmemiş olduğundan bir kere rıhtımı baştan aşağı gezmeği tasavvur ettim ise de burası gayet şems-âbad [güneşli] bir mahal olup akşama kadar güneş çıkmaklığından ve havası dahî İstanbul'a nispetle sıcak olduğundan Kordonboyu seyahatini akşama ta'lik ile [erteleyerek] şehrin Frenk mahallesi tabir edilen cihetini dolaşmayı [26. sayfanın sonu]

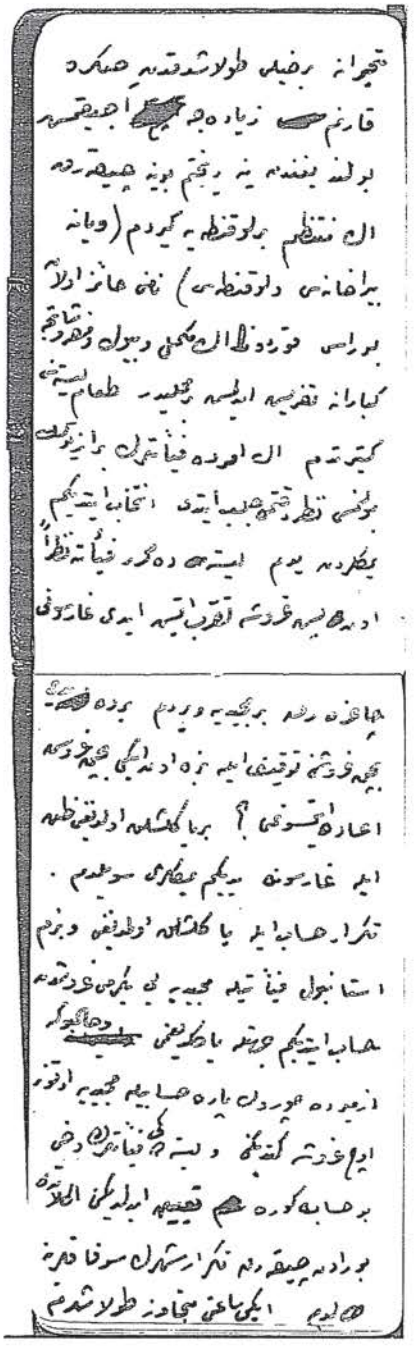

tensib ettim [uygun buldum]. Sokakların birine saptım. Nazar-ı hayretime çarpan intizam doğrusu beni fevkalade şaşırttı. İzmir'in ma'muriyetini [bayındırlığını] ve sokaklarının intizamını ve sairesini bi'd-defâat [çok kereler] işitmiş isem de İstanbul'a nispeten ikinci derecede bir şehir olduğunu zanneylemekte idim. Bu defaki müşahedatım [gözlemlerim] neticesi olarak diyebilirim ki birçok cihetlerce İstanbul'a bile tefevvuku [üstünlüğü] var. Beyoğlu'nun en geniş ve muntazam caddesi Galatasarayı'na, Taksim'e müntehi olan tarik [tamamlayan, birleşen yol] olan tarik olup tarafeynindeki muntazam mağazalar şüphesizdir ki bu caddeye başka bir letafet bahşeder. İşte İzmir'in Frenk mahallesinde hangi sokağa sapılsa -o derece geniş olmamakla beraber- aynı intizam, aynı mükemmeliyet! Beyoğlu'nda Bonmarşe, Pazar-alman gibi birkaç daha mağazalar bulunur ise İzmir'de dahî bir Bonmarşe olduğu gibi yine bu namı istihkak kesb edecek [hak edecek] cihette müteaddid [çeşit çeşit] ve her türlü emtia-ı zarife ve muhtelife [çeşitli zarif şeyler] satar muntazam mağazalar mevcud! [28. sayfanın sonu]

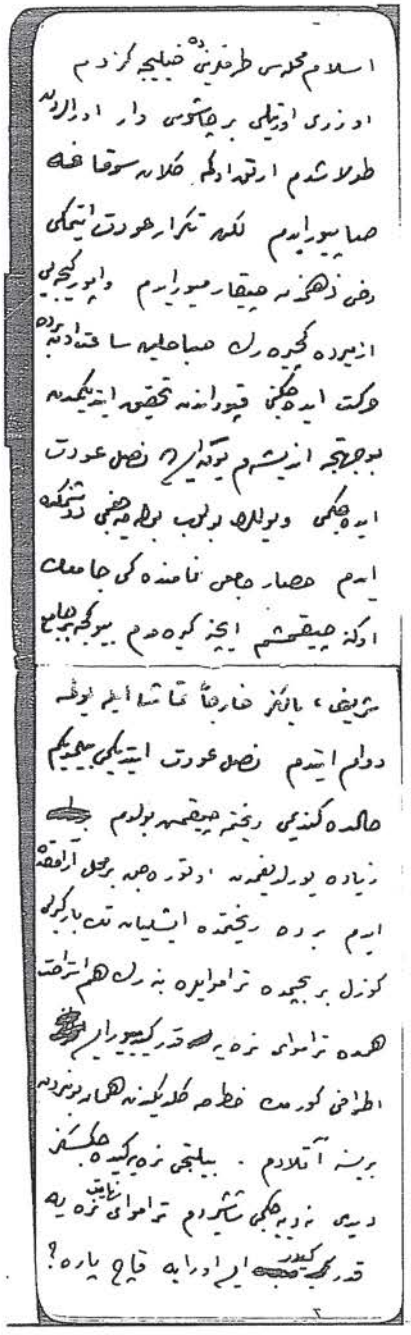
-

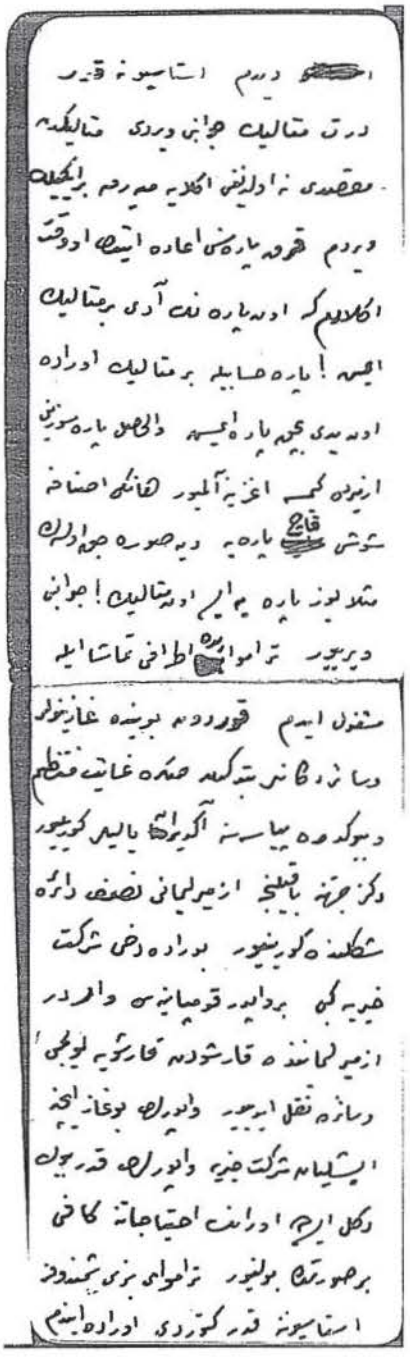
Mütehayyirâne [hayret içinde] bir hayli dolaştıktan sonra karnım ziyadece acıkmış bulunduğundan yine rıhtım boyuna çıkarak en muntazam bir lokantaya girdim (Viyana Birahanesi ve Lokantası) namını haiz olan burası kordonu en mükemmel ve büyük ve mefruşatça kibarâne tefriş edilmiş bir mahallidir. Taam listesini getirttim. Evvelemirde fiyatların biraz yüksek bulunması nazar-ı dikkatimi celbetti. İntihab ettiğim [seçtiğim] yemeklerden yedim. Listede muharrer [yazılı] fiyata nazaran on beş kuruşa takrib etmiş idi [yaklaşmıştı]. Garsonu çağırarak bir mecidiye verdim. Bir de yedi buçuk kuruşunu tevkif ile [alarak] bize on iki buçuk kuruş iade etmesin mi? Bir yanlışlık olduğunu zann ile garsona yediğim yemekleri söyledim. Tekrar hesab ile yanlışlık olmadığını ve bizim İstanbul fiyatıyla mecidiyeyi yirmi kuruşa hesab ettiğim cihetle yanıldığımı ve hâlbuki İzmir'de çürük? para hesabıyla mecidiye otuz üç kuruşa gittiğini ve listedeki fiyatların dahî bu hesaba göre tayin edildiğini anlattı. Buradan çıkarak tekrar şehrin sokaklarına daldım. İki saati mütecaviz dolaştım. [30. sayfanın sonu]

İslam mahallesi taraflarını da haylice gezdim. Üzeri örtülü bir çarşısı var. Oralarda dolaştım. Artık önüme gelen sokağa sapıyor idim. Lakin tekrar avdet etmeyi dahî zihnimden çıkarmıyor idim. Vapur geceyi İzmir'de geçirerek sabahleyin saat on birde hareket edeceğini kaptandan tahkik ettiğimden bu cihetce endişem yok ise de nasıl avdet edeceğimi ve yolu bulup bulamayacağımı düşünmekte idim. Hisar Camii namındaki cami'in önüne çıkmışım. İçine girdim. Büyükçe bir cami-i şerif, yalnız haricen temâşâ ile yoluma devam ettim. Nasıl avdet ettiğimi bilmediğim halde kendimi rıhtıma çıkmış buldum. Ziyade yorulduğumdan oturacak bir mahal aramakta idim. Bir de rıhtımda işleyen tek bargirli güzel bir biçimde tramvaylara binerek hem istirahat hem de tramvay nereye kadar gidiyor ise etrafı görmek hatırıma geldiğinden heman bunlardan birine atladım. Biletçi nereye gideceksiniz dedi. Ne diyeceğimi şaşırdım. Tramvay nihayet nereye kadar gider ise oraya, kaç para? [32. sayfanın sonu]

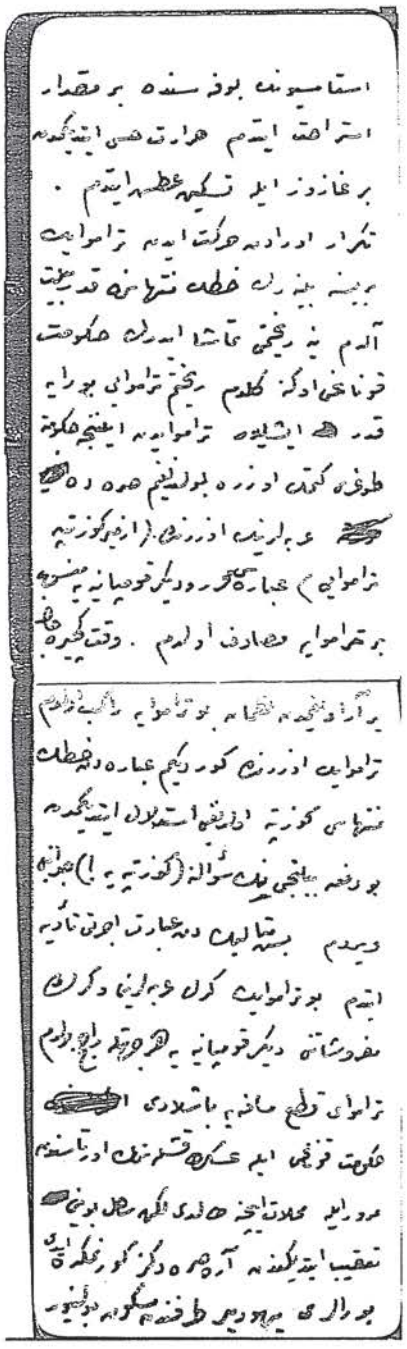

dedim. İstasyona kadar dört metalik cevabını verdi. Metalikten maksadı ne olduğunu anlamayarak bir ikilik verdim. Kırk parasını iade etse de o vakit anladım ki on parenin adı bir metalik imiş! Pare hesabıyla bir metalik orada on yedi buçuk pare imiş. Velhasıl pare sözünü İzmir'de kimse ağzına almıyor. Hangi esnafa şu şey kaç pareye diye soracak olsak mesela yüz pareye ise on metalik! cevabını veriyor. Tramvayda etrafı temâşâ ile meşgul idim. Kordonboyu'nda gazinolar ve sâir mekânlar bittikten sonra gayet muntazam ve Büyükdere piyasasını andıran yalılar görülüyor. Deniz cihetine bakılınca İzmir limanı nısf [yarım] daire şeklinde görünüyor. Burada dahî Şirket-i Hayriye gibi bir vapur kumpanyası vardır. İzmir limanı'nda karşıdan karşıya yolcu ve sâire nakl ediyor. Vapurları Boğaziçi'ne işleyen Şirket-i Hayriye vapurları kadar büyük değil ise de oranın ihtiyâcâtına kâfi bir sûrette bulunuyor. Tramvay bizi şimendifer istasyonuna kadar götürdü. Orada indim. [34. sayfanın sonu]

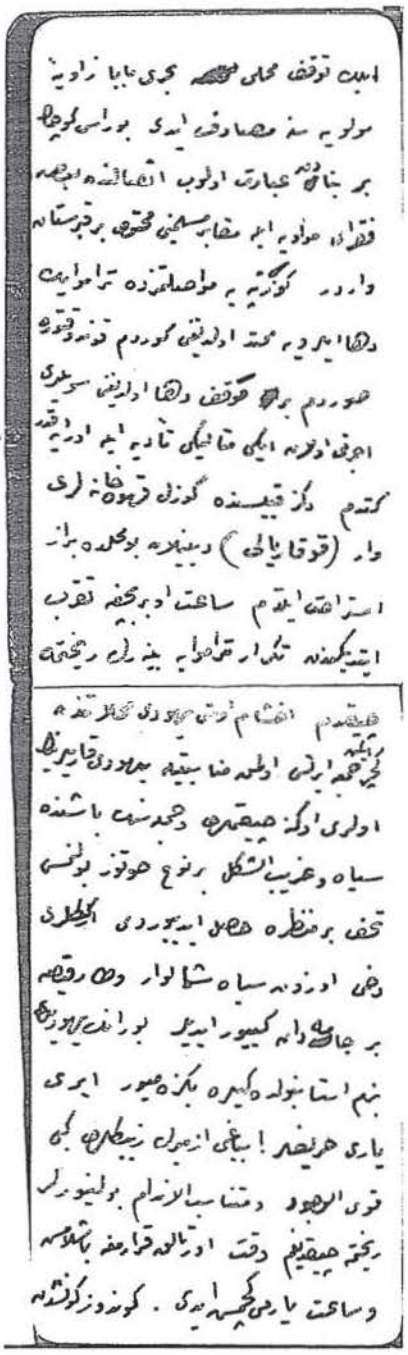

İstasyonun büfesinde bir miktar istirahat ettim. Hararet hissettiğimden bir gazoz ile teskin-i ateş ettim. Tekrar oradan hareket eden tramvayın birine binerek hattın müntehasına [bitimine] kadar bilet aldım. Yine rıhtımı temaşa ederek Hükûmet Konağı önüne geldim. Rıhtım tramvayı buraya kadar işliyor. Tramvaydan inince Hükûmet'e doğru gitmek üzere bulunduğum sırada arabalarının üzerinde (İzmir Göztepe Tramvayı) ibaresi muharrer ve diğer kumpanyaya mensup bir tramvaya müsadif oldum [rastladım]. Vakit geçirecek yer aradığımdan heman bu tramvaya râkib oldum. Tramvayın üzerinde gördüğüm ibareden hattın müntehası Göztepe olduğu istidlal ettiğimden [çıkarsadığımdan] bu defa biletçinin sualine (Göztepe'ye!) cevabını verdim. Beş metalikten ibaret ücreti tediye ettim [ödedim]. Bu tramvayın gerek arabalarını ve gerek mefruşatını diğer kumpanyaya her cihetle râcih [üstün] buldum. Tramvay kat-ı mesafeye başladı. Hükûmet Konağı ile askeri kışlanın ortasından mürûr ile mahallat [mahalleler] içine daldı. Lakin sahil yolunu takip ettiğinden ara sıra deniz görünmekte idi. Buraları Yahudiler tarafından meskûn bulunuyor. [36. sayfanın sonu]

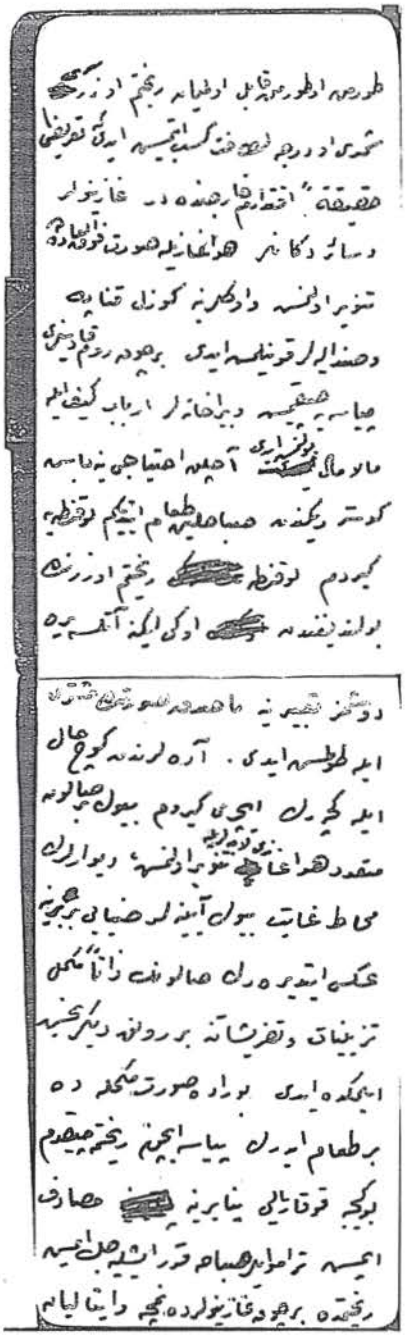
-

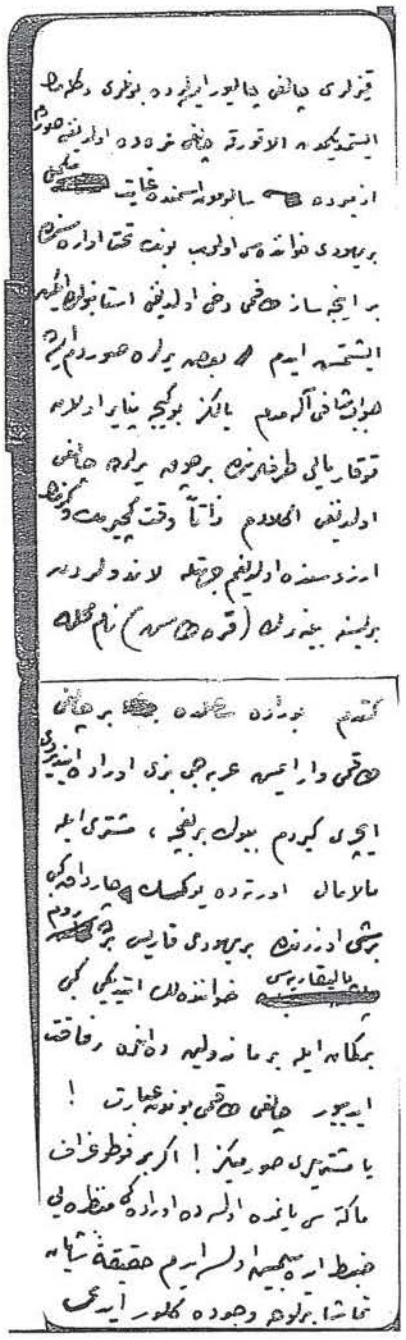
İlk tevakkuf mahalli Bahri Baba Zaviye-i Mevleviyyesi'ne müsadif idi. Burası küçük bir binadan ibaret olup ittisâlinde [bitişiğinde] bazı fukara-yı Mevleviyye ile mekabir-i Müslimîni [Müslüman kabirlerini] muhtevi bir kabristan vardı. Göztepe'ye muvâsalatımızda tramvayın daha ileriye mümtedd olduğunu [ilerlediğini] gördüm. Kondüktöre sordum, bir muvakkıf [durak] daha olduğunu söyledi. Ücreti olan iki metaliği tediye ile oraya kadar gittim. Deniz kıyısında güzel kahvehaneleri var. (Kokaryalı) denilen bu mahalde biraz istirahat ettim. Saat on bir buçuğa takrib ettiğinden tekrar tramvaya binerek rıhtıma çıktım. Akşamüstü Yahudi mahallesinden geçer iken cumartesi olmak münasebetiyle Yahudi karılarının evleri önüne çıkmaları ve cümlesinin başında siyah ve garip eşkâl [şekilli] bir nevi hotoz bulunmuş tuhaf bir manzara hâsıl ediyordu.. Erkekleri dahî uzun siyah şalvar ve dar kısa bir câmedan [üstlük] giyiyor idiler. Buranın Yahudileri bizim İstanbul'dakilere benzemiyor, iri yarı herifler! Bayağı İzmir'in zeybekleri gibi kavîü'l-vücud [sağlam yapılı] ve mütenasibü'l-endam [düzgün vücutlu] bulunuyorlar. Rıhtıma çıktığım vakit ortalık kararmağa başlamış ve saat yarımı geçmişti. Gündüz güneşten [38. sayfanın sonu]

durmak oturmak kabil olmayan rıhtım üzeri şimdi o derece letafet kesb etmiş [latif hale gelmiş] idi ki tarifi hakikaten iktidarım haricindedir. Gazinolar ve sair dükkânlar hava gazı ile suret-i fevkaladede tenvir olunmuş ve önlerine güzel kanape ve sandalyeler konulmuş idi. Birçok Rum kadınları piyasaya çıkmış ve birahaneler erbab-ı keyf ile mâlâmâl [dopdolu] bulunmuş idi. Açlık ihtiyacı yine baş gösterdiğinden sabahleyin taam ettiğim lokantaya girdim. Lokanta rıhtım üzerinde bulunduğundan önü iğne atılsa yere düşmez tabirine mâ-sadak [uygun] surette müşteri ile dolmuş idi. Aralarından güç hal ile geçerek içeri girdim. Büyük bir salon müteaddid hava gazı lambaları ile tenvir olunmuş, duvarların muhatı gayet büyük ayineler ziyayı birbirine aksettirerek salonun zaten mükemmel tezyinat ve tefrişatına bir revnak-ı dîger [bir başka güzellik] bahş etmekte idi. Burada suret-i mükemmelede bir taam ederek piyasa için rıhtıma çıktım. Bu gece Kokaryalı panayırına müsadif imiş. Tramvaylar sabaha kadar işleyecek imiş. Rıhtımda birçok gazinolarda Nemçe [Avusturyalı] ve İtalyan [40. sayfanın sonu]

kızları çalgı çalıyor iseler de bunları dinlemek istemediğimden alaturka çalgı nerede olduğunu sordum. İzmir'de Salomon isminde gayet mükemmel bir Yahudi hanendesi olup bunun taht-ı idaresinde [idaresi altında] bir incesaz takımı dahî olduğunu İstanbul'da iken işitmiş idim. Bazı yerlere sordum ise de cevab-ı şâfi [tatmin edici bir cevap] alamadım. Yalnız bu gece panayır olan Kokaryalı taraflarında birçok yerlerde çalgı olduğunu anladım. Zaten vakit geçirmek ve gezmek arzusunda olduğum cihetle landolardan [atlı arabalardan] birisine binerek (Karataş) nam mahalle gittim. Burada sahilde bir çalgı takımı var imiş. Arabacı bizi orada indirdi. İçeri girdim. Büyük bir bağçe, müşteri ile mâlâmâl ortada yüksek çardak gibi bir şey üzerinde bir Yahudi karısı, bir de Rum palikaryası [delikanlısı] hanendelik ettiği gibi, bir keman ile bir mandolin de onlara refakat ediyor. Çalgı takımı bundan ibaret! Ya müşterileri sormayınız! Eğer bir fotograf makinesi yanımda olsa da oradaki manzarayı zabt edebilmiş olsa idim hakikaten şayan-ı temaşa [seyretmeye layık] bir levha vücuda gelir idi. [42. sayfanın sonu]

İzmir'in zeybekleri ne kıyafette adamlar olduğu görenlerce malumdur. İşte bunlar ile İstanbul'da rencber [ırgat] kıyafetindeki birtakım kimseler masaların başına oturmuşlar, rakı şişelerini koymuşlar. [44. sayfanın sonu]

-

14 Temmuz 1310 Pençşenbe=

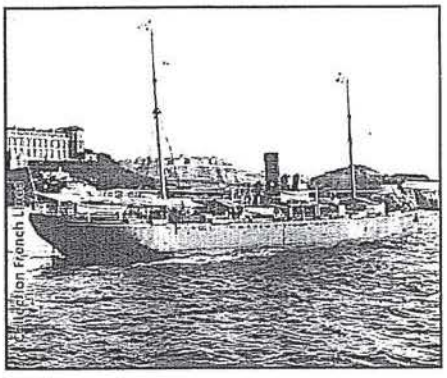
(26 Temmuz 1894 Pençşenbe)

[46. sayfanın sonu]

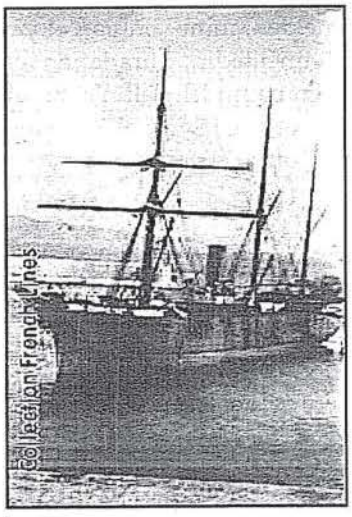
-

1970	1894
-1894	- 1871
76	23

[Ç. N: 46. sayfanın arkasına sonradan (1970'te) yazıldığı anlaşılan bu hesap, kendisi bugün anımsamıyor olsa da, Yavuz Yektay tarafından eklenmiş olmalı. Bu hesaptan Rauf Yekta Bey'in, defteri yazarken 23 yaşında olduğunu ve seyahatin üzerinden 76 yıl geçtiğini anlıyoruz.]

Le Douro isimli kargo gemisi

Saïd isimli kargo gemisi